

Melding

Arkivsak-dok. 23/2338-1
Saksbehandler Malin K Paust

Utvalg	Møtedato
Kommunestyret	30.11.2023

Melding om Handlingsplan mot vold i nære relasjoner - status og videre oppfølging

Ved politisk behandling av Oppvekstplanen høsten 2022 ga Knut Henning Thygesen (Rødt) uttrykk for bekymring for at vold i nære relasjoner kan få for lite oppmerksomhet uten en egen temaplan på området. Han viste til at 10-20% av befolkningen opplever vold i nære relasjoner, at det er vanskelig å oppdage og rapportere om, og at det regnes som et alvorlig folkehelseproblem. Kommunedirektøren ble bedt om å komme tilbake til Kommunestyret med en redegjørelse av hvordan Plan om vold i nære relasjoner har virka og om Østre Agder Krisesenter og Alternativ til vold utnyttes riktig. Dette som grunnlag for vurdering av behov for en egen temaplan om vold i nære relasjoner.

Kommunedirektøren anser at det ikke er behov for egen temaplan på dette området, men at fokus skal ivaretas gjennom øvrig planverk, tverrfaglig innsats, samt veiledere og rutiner for forebygging - og handling ved mistanke om vold i nære relasjoner.

Tilgangen til Østre Agder Krisesenter og Alternativ til volds tilbud er vesentlig for å ivareta våre innbyggere.

Melding

Regjeringen Solberg la fram [Handlingsplan mot vold i nære relasjoner, Frihet fra vold](#), i august 2021. Tiltak 21 er å *Bidra til økt bruk av kommunale og interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner gjennom å a) Oppfordre til utarbeidelse av kommunale handlingsplaner eller innlemming av arbeidet mot vold i nære relasjoner i annet kommunalt planverk* (vår understreking). Det er altså ikke forutsatt at alle kommuner skal ha en egen plan for dette, men at alle inkluderer temaet i sitt planverk og bidrar til bedre beskyttelse for voldsutsatte.

Fra 1. januar 2018 er helse- og omsorgstjenestenes ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep tydeliggjort i lovverket. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress ([NKVTS rapport 2017](#)) viser at eldre utsettes for vold i større grad enn tidligere antatt. Eldre som har vært utsatt for alvorlig fysisk vold eller overgrep tidligere i livet, er vesentlig mer voldsutsatt også i eldre år. Forebygging og tidlig avdekking vil dermed kunne bidra til å redusere forekomsten av vold og overgrep også blant eldre.

Grunnlegger av lavterskeltilbudet Dueiermegikke, og selv overlever av grov partnervold, Kine Pedersen, henvendte seg til Risør kommune 8. oktober. Hun medvirker i TV 2-serien «Petter og overleverne» og holder foredrag i samarbeid med krisesentre, politi og andre sentrale aktører. «*Du ser det ikke før du tror på at det skjer, derfor tenker jeg at det er helt vesentlig at man får høre ekte historier fra folk som har kjent dette på kroppen. (...) Til tross for mange dyktige tjenesteutøvere og gode tilbud, er det viktig med påfyll av kunnskap, og en påminnelse om hvorfor dette er så viktig.*» Pedersen påpeker også at det er varierende kunnskap og interesse blant kommunepolitikere. «*Du som lokalpolitiker har en stor mulighet til å bidra til å bekjempe et enormt samfunnsproblem, som*

dessverre koster alt for mange liv hvert år. Hva skal du gjøre for å stoppe vold i nære relasjoner i din kommune? Vold foregår i tusener hjem hver eneste dag, og ingen kommune er unntatt her. 1 av 4 kvinner og 1 av 10 menn oppgir å ha blitt utsatt for vold en eller flere ganger i livet. Vi har alltid et forbedringspotensial for å hjelpe bredere, og jeg håper din kommune er interessert i å bli bedre på dette sammen, enten via eget foredrag og/eller feks en fagdag i kommunen.»

Både denne typen tilbud, Krisesenteret Øst i Agder og Alternativ til vold, vil kunne bidra til å sette Vold i nære relasjoner på agendaen, og øke kompetansen og handlingsevnen hos tjenesteutøvere i Risør kommune.

*Oppvekstplan - om forebyggende arbeid i inkluderende fellesskap, tidlig innsats, individuell tilrettelegging og tverrfaglig oppfølging ved behov ble behandlet i Kommunestyret 29.09.2022 (PS 22/73). Kommunedirektørens innstilling (med tillegg uten direkte relevans for denne saken) ble enstemmig vedtatt: **Oppvekstplan 2022-2023 vedtas slik den er lagt fram fra kommunedirektøren. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2015-2020 utgår som selvstendig plandokument og temaet videreføres som en integrert del av Oppvekstplanen og via kommunens hjemmeside.***

Om Risør kommunes Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2015-2020, står det i PS 22/73 at «**Kommunedirektøren anbefaler at den utgår som selvstendig plandokument for å se ulike former for risiko som barn kan være utsatt for som del av det helhetlige arbeidet for å fange opp og følge opp uro, uavhengig av hva det er ved barnet eller barnets situasjon som utløser denne uroen.**»

I [Oppvekstplanen](#) står begrunnelsen for dette omtalt i punkt 5.9.3 Arbeid mot vold i nære relasjoner: «**Risør kommune hadde en egen Handlingsplan om vold i nære relasjoner for perioden 2015-2020. Begrunnelse for at denne som selvstendig dokument med fordel kan utgå, finnes her: [NKVTS Rapport 3-19](#), og går i korte trekk ut på at **det er krevende å holde oppmerksomheten oppe om viktige tema når det blir for mange separate temaplaner, og særlig på tema som krever tverrfaglig samhandling.** Vi tar i denne tverrfaglige oppvekstplanen med hovedmålet som ble definert i handlingsplan for perioden 2015-2020, **Nulltoleranse mot vold** og intensjonen som var å sikre at innbyggere i Risør kommune som lever med vold blir oppdaget så tidlig som mulig og får hjelp fra et samordnet tjenesteapparat: **Risør kommune skal ha tjenester som forebygger, avdekker og følger opp de som er utsatt for vold i nære relasjoner. Innbyggerne i Risør skal ha enkel tilgang på informasjon om hjelpeapparat ved vold i nære relasjoner. Barn og sårbare mennesker som ikke selv kan si ifra om behov for hjelp, skal fanges opp av våre tjenester.**»**

De fleste tiltakene i Handlingsplanen 2015-2020 er gjennomført eller innarbeidet i virksomhetene blant tema/kompetanseområder som må følges opp i videre praksis:

- Forebygge vold i nære relasjoner gjennom tidlig innsats
- Heve kompetansen blant ansatte på fenomenkunnskap, hvordan avdekke vold, traumebevisst praksis samt kulturforståelse/ barneoppdragelse uten vold.
- Helsestasjonen og NAV flyktningetjenesten har sertifiserte instruktører i ICDP-foreldreveiledning (International Child Development Programme). NAV gir ICDP-veiledning for minoritetsspråklige, hvor blant annet oppdragervold er et viktig element
- Videreutvikle det tverrfaglige samarbeidet i voldsrelaterte saker
- Utvikle rutiner, som er kjent for alle ansatte, for hvordan håndtere sakene på en enhetlig måte
- Gi ansatte og innbyggere i kommunen oversikt over relevante tjenester i hjelpeapparatet
- Gi informasjon til publikum gjennom kommunens hjemmeside, [Vold i nære relasjoner - Risør kommune \(risor.kommune.no\)](#) og brosjyre. Her finnes blant annet informasjon om tilbud for voldsutsatte og voldsutøvere utover tilbudene innenfor kommunens grenser.

Krisesenteret Øst i Agder, avtale om samarbeid og utnyttelse av tilbudet

«Formålet med krisesenterloven er å sikre eit godt og heilskapleg krisesentertilbod til kvinner, menn og barn som er utsette for vald eller truslar om vald i nære relasjonar (Krisesenterloven §1) Kommunen skal sørgje for at tilbodet så langt råd er blir lagt til rette slik at det kjem dei individuelle behova til brukarane i møte. Kommunen skal sørgje for å ta vare på barn på ein god måte som er tilpassa deira særskilte behov, og skal også sørgje for at barn får oppfylt dei rettane dei har etter anna regelverk. (§3) Kommunen skal sørgje for at kvinner, menn og barn som er utsette for vald eller truslar om vald i nære relasjonar, får ei heilskapleg oppfølging gjennom samordning av tiltak mellom krisesentertilbodet og andre delar av tenesteapparatet. Tilbod og tenester etter denne lova kan inngå som ledd i samordninga av ein individuell plan etter anna lovgiving. (§4)

Arendal kommune har budsjett- og arbeidsgiveransvar og står for den daglige ledelse av Kriesesenteret. Arendal kommune er sekretariat for samarbeidsutvalget, hvor Risør kommune er medlem. Risør kommunens andel av utgiftene er ca. 900 000 årlig. Kriesesenteret Øst i Agders Årsrapport sendes årlig Livsløpsutvalget til orientering. Ved ønske fremmes politisk sak til behandling, men det har ikke vært gjort i perioden 2019-2023. Kommunedirektøren vurderer samarbeidet som godt.

- På systemnivå er det regelmessige møter mellom virksomhetsleder av Kriesesenteret og kommunedirektørene for orienteringer og beslutninger om drift og tjenestekvalitet.
- Enhetsleder helse er kommunens kontaktperson for Kriesesenteret.
- NAV-leder deltar jevnlig i møte med Kriesesenteret gjennom Nav Agder-samarbeidet. Kriesesenteret bidrar årlig i Navs personalmøter for oppdatering og opplæring av nyansatte i fenomenforståelse og om tilbudet ved senteret.
- Avdeling for voldsutsatte menn er nylig åpnet, og kommunen kjenner til at både dette og tilbud for kvinner og barn benyttes av våre innbyggere.

Alternativ til vold (ATV)

[ATV Arendal](#) tilbyr behandling til voksne menn og kvinner som utøver vold i nære relasjoner, samt i begrenset omfang til utsatte voksne og barn. Årsrapporten for 2022 ([Årsrapporter • Stiftelsen Alternativ til Vold](#)) viser at det var 120 klienter til behandling ved ATV Arendal i 2022, hvorav 66 voldsutøvende menn, 42 voldsutsatte kvinner og 6 voldsutsatte barn/ungdommer. Det var ingen venteliste pr. 31.12.2022.

Risør kommunes økonomiske bidrag er ca. kr. 60 000 i året. ATV besøker kommunene jevnlig og informerer om sitt tilbud og bidrar til kompetanseheving av ansatte i NAV og andre tjenester etter henvendelse. NAV Risør oppfatter dette som et viktig tilbud og er kjent med at det benyttes av flere av deres brukere.

Nok.Agder

[Nok.Agder](#) er et lavterskel hjelpetilbud til personer over 16 år som har vært utsatt for seksuelle overgrep og deres pårørende. Tilbudet er gratis og det føres ikke journal. Tilbudet er et supplement til det øvrige hjelpeapparat. Nok.Agder er lokalisert i Kristiansand og Arendal. Risørs andel av kommunenes medfinansiering er ca. 30 000/år. Risør kommune mottar årsrapport, men i hvilken grad tilbudet benyttes av Risør kommunes innbyggere er ikke tilgjengelig informasjon.

Når det gjelder alle disse tre tilbudene, er ikke opplysninger om i hvilket omfang de benyttes til enhver tid allment tilgjengelige. Det er viktig at de oppleves tilgjengelig for tjenestene slik at de videreformidler informasjon om dem, og at våre innbyggere opplever at de er til hjelp. Kommunedirektøren har ingen grunn til å tro at det ikke er tilfelle.

Berørte enheter om hvordan Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2015-2020 har virka

I en spørreundersøkelse blant kommunens enhetsledere august 2023 oppgir særlig Enhet helse og Nav at planen har virket bevisstgjørende og forpliktende for tjenestene innenfor deres ansvarsområder. Bakgrunnsinformasjon og oversikt over tiltak i ulike instanser samlet i et dokument har bidratt til å øke fokus på temaet, og integrere kompetanseheving om tema i enhetens årshjul. Nasjonal faglige retningslinjer for helsestasjons- og skolehelsetjenesten følges, og disse inkluderer forebygging, avverging og avdekking av vold.

Barnehage og skole viser til at det er viktig å ha kompetanse og gode rutiner for hvordan oppdage og følge opp tegn på at barn utsettes for vold i nære relasjoner. «Rød linje» inngår i BTI handlingsveileder (Bedre Tverrfaglig Innsats) og erstatter ordinært handlingsforløp med tett samarbeid med foresatte ved mistanke om vold og overgrep i hjemmet.

Innenfor pleie og omsorg har planen i liten grad hatt fokus eller blitt implementert i planperioden.

Enhetslederne påpeker at vold i nære relasjoner er et samfunnsproblem som kan ramme hvem som helst. Det anses derfor viktig at informasjon er tilgjengelig for både privatpersoner og i profesjonell sammenheng. Kommunens hjemmeside oppleves å gi oversiktlig og god informasjon.

Kommuneplanens Samfunnsdel legges fram høsten 2023. I høringsutkastet settes overordnede mål og strategier, blant andre

Vi styrker helsefremming og forebygging med fokus på tidlig innsats	<ul style="list-style-type: none"> • Gir rett hjelp på rett sted til rett tid gjennom en god forvaltning av ressurser. • Fokuserer på samhandling og samarbeid på tvers av sektorer, profesjoner og roller • Bygger foreldrekompetanse og oppdager problemutvikling hos barn tidlig. • Er gode på dialog og informasjon – sammen med brukerne finner vi løsninger.
Innbyggerne er en ressurs i eget liv og for andre	<ul style="list-style-type: none"> • Tilrettelegger for sosiale nettverk og forutsigbare forpliktende samarbeid med frivillige og pårørende. • Legger til rette for at innbyggerne skal være aktive og ta ansvar for egen helse, og til å være aktive deltakere i fellesskapet.
Vi har høy kvalitet i kommunens helse- og omsorgstilbud	<ul style="list-style-type: none"> • Involverer brukerne i utvikling av våre tjenester. Hva er viktig for deg? • Har fokus på internkontroll og systematikk i arbeidet med kvalitetsforbedring. • Har fokus på strategisk kompetanseutvikling og rekruttering for å få rett kompetanse på rett plass.

Kommunedirektørens vurdering av behov for egen temaplan

Kommunedirektøren ser vord i nære relasjoner som ett av flere viktige tema tjenestene skal være oppmerksomme på. De ansattes kompetanse skal være tilstrekkelig for å fange opp signaler tidligst mulig og utløse handling. Dette gjelder ansatte som gir tjenester til barn og unge, så vel som til voksne og eldre.

Begrensninger i kommunens økonomi og personellressurser gir utfordringer med å gjennomføre planprosesser, implementerings- og evalueringsarbeid på alle områder. Det er også krevende å holde et høyt antall separate temaplaner ved like, og sikre at de følges opp i den enkelte virksomhet, som rapporten nevnt ovenfor viste. En samlet vurdering av kommunens planbehov skal tas i Planstrategi, som skal til politisk behandling innen ett år etter nytt kommunestyre er konstituert. Med ny Kommuneplan som favner alle våre innbyggere og Oppvekstplanen med særlig fokus på barn og unge, anser Kommunedirektøren planbehovet på dette området som tilstrekkelig.